

מבוא

ניתן לפתוח ולומר, כי קשרי הגומלין הקיימים בארץ ובעולם בין תקשורת לספורט הינם שכאלו משחר קיומו של הספורט המודרני. הספורט וענפי הספורט השונים מהווים עניין מתמיד אם לעניינים המקצועיים עצמם, שנמצאים על המגרש, ואם לאלו שמחוץ לו, שלעיתים נקראים רכילות ספורט. בשל כך, התקשורת ניזונה מספורט ונהנית מהפופולאריות של ענפי הספורט השונים, כדי לייצר רייטינג וצריכה של תקשורת מסוג זה (O'Reilly & Rahinel, 2006). הספורט לעומת זאת, צריך את התקשורת כדי לייצר 'סיפורים' המגדילים בכמה מונים את פופולאריות הענפים המסוקרים ומייצרים מסביבם אווירה המגדילה את יוקרתם, ובעיקר את מספר הצרכנים שצורכים ספורט ומאפשרים את קיום הענף. כך, פועלים שני הגורמים בהדדיות ובאחריות משותפת לגורלם (גלילי, 2000).

אך מה קורה כאשר תקשורת הספורט הניזונה מהספורט נתקלת בענף או ענפים אשר הצלחתם לעורר את רגשות הקהל פחותים? ומה עושה או עושים אותם ענפים אשר התקשורת אינה מצליחה או אינה מנסה לפתח ולהפוך לפופולאריים? במידה רבה, זה המקרה של הספורט הנשי, בעולם בכלל, אך בפרט בארץ, אשר בצד אחד עומדים כלי התקשורת אשר מתקשים ליצור אחוזי צפייה משידורים ושיווקם ענפי ספורט הנשי, ואילו מהצד השני ענפים אלו זוכים לסיקור מצומצם ההופך את שיווק הענף לכמעט בלתי אפשרי (Galily & Betzer-Tayar, 2014).

ספורט הנשים הינו סוגיה ודוגמא בעלת חשיבות של ממש המספרת על מרחב (בין מרחבים רבים ושונים) שבהם נשים למעשה מודרות, ואינן זוכות לזכויות שוות. בארץ ובעולם נשים נאבקות על היכולת לעסוק בספורט כמקצוע ראשי ובצורה מקצוענית. המרחב הספורטיבי הוא מרחב יוצא דופן מסיבות רבות, שכן חלק משמעותי מאד בהדרה הינו בהבדלים הגופניים הבסיסיים ביותר, המייצרים הבדלים (לכאורה) במהירות המשחק ובכוח המופעל בו (Wachs, 2006). בנוסף, ספורט נחשב באופן אינטגרלי והיסטורי לפעילות גברית, אשר נובעת מחלוקי התפקידים הבסיסיים ביותר בהיסטוריה האנושית (Morris, 1981).

עבודת מחקר זו תנסה להבין את נקודת מבטם של ספורטאיות על מצב תקשורת הספורט בארץ וסיקור בתור דמויות ספורט. כלומר, המחקר יבקש להתמקד בחוויית הספורטאית כישות ספורטיבית ותקשורתית כאחת, וזאת כדי ליצור דיון עם ממצאים חדשים, אשר לא הובאו בעבר, על הפערים המגדירים הקיימים בסיקור ספורט נשים וספורט גברים.

לכן, שאלת המחקר המוצעת לטובת עבודת סמינריון זו היא 'כיצד חווה הספורטאית הישראלית את היותה אישיות ספורטיבית ותקשורתית?' (קרי, שאלת המחקר). כדי לענות על שאלת מחקר זו, אשתמש בראיונות חצי מובנים אשר יאפשרו חדירה לתוך השקפת עולמה של הספורטאית והשמעת קולה של הספורט כדי להבין לעומק את הבעיה הנידונה במסגרת הסמינריון.

השילוב בין סיקור ספורט נשים והצלחת הספורט הנשי, במידה רבה, הינה הדוקה. ילדים ונערים כמו גם ילדות ונערות ניזונות מהמשודר וממה שחשיפתו גבוהה בטלוויזיה ובערוצי התקשורת האחרים ומבקשים לדמות לו. במציאות שבה מעגל הקסמים העגום בין תקשורת ספורט הנשים והפופולאריות של ספורט הנשים תישבר, הסיכוי להביא עוד ועוד ספורטאיות לענף רק יגדל, וכך גם איכות הענפים הספורטיביים יגדל. מחקר זה יבקש לפתוח צוהר לאפשרות זו, באמצעות מחקר איכותני.

רקע תיאורטי – הספורט המגדרי בראייה היסטורית

כאשר בוחנים את הספורט בעיניים מגדריות, ישנה חשיבות רבה להקשר ההיסטורי של ספורט כאשר זה הוא למעשה כותרת לפעילויות ספורטיביות, אשר מרביתן תחרותי ומקצועי. במקור, כך מתאר מוריס, בספרו החשוב, 'שבט הכדורגל' (Soccer Tribe, Morris, 1981), מציג זה כיצד אחד מענפי הספורט הבכירים, בוודאי באירופה, הינו תמונת ראי של מסעות הציד של ימים עברו. מוריס מדגים את הדרך שבו ניתן למשול את הכדור לחנית, ואילו את השער לחיה הניצודה, שיש לכבושה כדי להשיג מזון עבור השבט. לדידו של מוריס, ושל אחרים הגורסים כמוהו, משחק הכדורגל, ומשחקים הדומים לו, נועדו בתחילה לאפשר דרך לאמן בצורה בלתי מסוכנת צעירים שנועדו בעתיד להיות מוכנים גופנית לאותם מסעות ציד מסוכנים. עם הזמן, הפך הציד לנחוץ פחות, וכך הפכו פעילויות ספורטיביות מסוג זה בתור תחליף, שאפשר לספק פתרון בטוח לאותו צורך קדמוני של אותה פעילות ציד עתיקה (Viviani, 2017).

גם בהסתכלות על חברות מודרניות יותר, ניתן למצוא את אותם מאפיינים גבריים שמעלים את הספורט בתור צורך ופתרון לעולם הגברי הדיכוטומי. כך למשל, נמצא כי בזמנים מודרניים יותר, הספורט שימש לשני אמצעים עיקריים. הראשון, זה המלחמתי. הספורט היווה בימים עברו, של רומא העתיקה למשל, צורה להכשיר את החיילים בצורה יעילה ושיטתית שכן מאפיינים רבים של הפעילות הספורטיבית הקבוצתית מצריכה את אותו תיאום ושיתוף פעולה של החיילים בקרב לעומת אלו, ביוון למשל, היווה כלי בידורי שנועד להרדים את ההמון ולספק את הצורך הגברי בצפייה בקרבות ומלחמות (Phillips & Roper, 2006).

גם במובן הישראלי, ובהיסטוריה הקצרה יחסית של מדינת ישראל, ניתן לציין היבטים דומים. כך למשל, טרם קום המדינה, הוקמו אגודות ומרכזי ספורט ישראלים כמו 'הפועל' או 'מכבי'. ארגוני ספורט אלו, שכיום מהווים לבטח עדיין את ארגוני הספורט השולטים במרבית הענפים הפופולאריים (יחד עם 'אליצור' ו-'בית"ר'), שימשו בפועל למשהו אחר לגמרי. בימי המנדט הבריטי, ארגונים אלו הקימו וארגוני אימוני ספורט, אשר בפועל היו למעשה מפגשים מחתרתיים לאימונים צבאיים כנגד המנדט (Shor, 2008). יותר מכך, אגודות אלו, גם כיום (אם כי פחות), מהוות ראי לעקרונות אידאולוגיים המבטאים לחימה וזרם פוליטי מוגדר. כך למשל, 'מכבי' מזוהה עם התנועה הציונית, ועם מטרתה להקים מדינה יהודית בארץ ישראל, תוך אימוץ פעולות בלתי חוקיות לעבר המטרה. לעומתם, 'הפועל' קושרו תמיד עם הצבע האדום, כארגון סוציאלי בעל אידאולוגיות מתאימות (Kaufman, H., & Galily, 2008).

בכלל, הספורט במדינת ישראל היווה כלי חשוב ברמה הייצוגית ובינלאומית. למפעל הציוני היה חשוב לייצר וליצור דמות חדשה של הישראלי, אשר שונה לחלוטין מזו של היהודי האירופי, אשר נרדף והושמד בתקופת השואה. דמות זו הייתה כפופה, לבושה שחורים ומחזיקה בספר, הוחלפה באחת גאה, בעלת בלורית וחזקה, המקימה בידיה את ארץ ישראל החדשה (קאופמן, 2006).

תמונות היסטוריות אלו, של הצייד והלוחם כפי שהתקבעו משחר ההיסטוריה, ואלו של הישראלי המגן על עצמו, הינם כולם לבסוף מייצרים תמונה מעוותת שבה הספורט אינו אלא ייצוג טקסי של